

اظهار نظر کارشناسی درباره:

«طرح استفساریه جزء (۶) بند «ث» ماده (۸۸) قانون برنامه پنج ساله ششم

توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران»

مقدمه

طرح حاضر که به کمیسیون اجتماعی ارجاع گردیده بود در تاریخ ۱۳۹۷/۱۰/۲۰ به تصویب کمیسیون مزبور رسیده و اکنون در دستور کار صحن علنی مجلس قرار دارد.

بر اساس سوابق موجود، پیش‌تر بند «۲» طرحی با عنوان «طرح استفساریه جزء (۶) بند «ث» ماده (۸۸) قانون برنامه پنج ساله ششم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران» با شماره ثبت ۴۴۱، اشعار می‌داشت که «منظور از حقوق و مزایای اجتماعی مذکور در جزء (۶) بند «ث» ماده (۸۸) قانون برنامه پنج ساله ششم توسعه، مواردی از قبیل داوطلبی نمایندگی مجلس، عضویت در شوراهای اسلامی شهر و روستا و استخدام در دستگاه‌های اجرایی است». طرح مذکور که در گزارش جلسه مورخ ۱۳۹۷/۶/۵ کمیسیون اجتماعی به شماره چاپ ۱۰۷۵ رد شده است نیز هم‌اکنون در نوبت صحن مجلس قرار دارد.

بررسی مصوبه کمیسیون

به نظر می‌رسد که اطلاق مصوبه کمیسیون با توجه به نکات حقوقی زیر از چند جهت (نداشتن ماهیت تفسیری و داشتن بار مالی) مغایر با اصول هفتادوسه و هفتادوپنج قانون اساسی است:

۱. بخش ۱۶ قانون برنامه ششم به عنوان «امور ایثارگران» از ماده (۸۶) تا ماده (۹۱) اختصاص دارد. بند «ث» ماده (۸۸) قانون مزبور اشعار می‌دارد:

«دولت مکلف است طبق بودجه سنواتی به منظور حمایت و تجلیل از رشادتهای رزمندگان هشت سال دفاع مقدس که حداقل شش ماه سابقه حضور در جبهه دارند و جانبازان زیر بیست‌وپنج درصد (۲۵٪) جانبازی و آزادگان با کمتر از شش ماه سابقه اسارت و همسران و فرزندان آنان تسهیلات رفاهی، معیشتی، بهداشتی، درمانی و فرهنگی به شرح زیر ارائه نماید:

۱. تأمین و پرداخت یا معافیت حداقل سی درصد (۳۰٪) هزینه شهریه تحصیل در دانشگاه ... وفق بودجه سنواتی

۲. بهره‌مندی رایگان از خدمات مراکز فرهنگی عمومی و ناوگان حمل‌ونقل شهری

۳. معافیت از پرداخت سی درصد (۳۰٪) هزینه از طریق هر یک از شرکت‌های دولتی و ...

مخصوص صحن علنی

مشخصات طرح

دوره دهم - سال سوم

شماره ثبت:

۵۱۱

شماره چاپ:

۱۲۷۹

تاریخ چاپ:

۱۳۹۷/۱۱/۲

معاونت پژوهش‌های

سیاسی - حقوقی

دفتر: مطالعات حقوقی

سایر دفاتر:

مطالعات اجتماعی

مشخصات گزارش

شماره مسلسل:

۲۴۰۱۶۳۲۸

تاریخ انتشار:

۱۳۹۷/۱۱/۲۷

۴. شهرداری‌ها و دهیاری‌ها و سازمان اوقاف و امور خیریه مکلفند به منظور ارج نهادن به والدین، همسران و فرزندان شهدا و آزادگان و همسران و فرزندان آنان، جانبازان و همسران و فرزندان جانبازان بیست و پنج درصد (۲۵٪) و بالاتر و رزمندگان با سابقه حضور شش ماه و بالاتر در جبهه را با رعایت مفاد وقفنامه در امامزادگانی که دفن اموات در آنها مجاز می‌باشد و آرامستان‌ها بدون اخذ هزینه اقدام نمایند. ...

۶. بهره‌مندی از امتیازات یک مقطع تحصیلی بالاتر مطابق قوانین مربوطه و برای رزمندگان با حداقل شش ماه حضور داوطلبانه در دفاع مقدس در حقوق و مزایای اجتماعی»

بر این اساس و با توجه به ظاهر (نحوه تنظیم و عبارات) ذیل بند (ث)، باید «حقوق و مزایای اجتماعی» مندرج در جزء «۶» را از جنس «تسهیلات رفاهی، معیشتی، بهداشتی، درمانی و فرهنگی» بدانیم.

به علاوه، مفاد جزء‌های «۱» تا «۵» بند (ث) از جنس مزایای مالی و صدر جزء «۶» از جنس مزایای استخدامی است؛ در صورتی که در نظر مقنن «حقوق و مزایای اجتماعی» موضوع ذیل جزء «۶»، شامل مزایای مالی و استخدامی می‌شد، دیگر لزومی نداشت تا بر ذیل جزء «۶» تصریح شود زیرا صدر بند (ث)، بر «رزمندگان هشت سال دفاع مقدس که حداقل شش ماه سابقه حضور در جبهه دارند» تصریح کرده بود.

۲. براساس اصول تفسیر حقوقی، وقتی دو حکم در کنار یکدیگر با حرف رابط واو به کار گرفته و به هم عطف می‌شوند، به معنای تفاوت معنای آن دو حکم است. در صورت اعمال این قاعده اصولی بر متن جزء «۶» و بر کل بند (ث)، این نتیجه به دست می‌آید که «حقوق و مزایای اجتماعی» مندرج در جزء «۶» چیزی غیر از «بهره‌مندی از امتیازات یک مقطع تحصیلی بالاتر مطابق قوانین مربوطه» و سایر حقوق مندرج در بند (ث) است؛ به خصوص که امتیازات یک مقطع تحصیلی بالاتر موضوع صدر جزء «۶»، از جنس حقوق و مزایای مالی و استخدامی است که مفاد مصوبه کمیسیون، مغایر با این برداشت از ظاهر عبارات است.

۳. اصطلاح «حقوق و مزایای اجتماعی» با اصطلاحات «حقوق و مزایای مالی» و «حقوق و مزایای استخدامی»، از حیث الفاظ و مفاهیم قانونی، متفاوت بوده و شاید بتوان گفت که رابطه عموم و خصوص من وجه دارند. در تبصره «۲» بند (ب) ماده (۱۱۳) و ماده (۱۱۵) قانون برنامه ششم توسعه، دو مرتبه بر اصطلاح «حقوق اجتماعی» تصریح شده است که منظور از آنها، همان مفاد ماده (۲۶) قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۹۲ است. بند «ج» ماده (۲۶) مزبور بر استخدام تصریح دارد و نه مزایای استخدامی که چیزی فراتر از اصل استخدام در دستگاه‌های حکومتی است و بند «ذ» ماده (۸۷) و جزء‌های «۲» و «۳» بند «ب» و بند «ج» ماده (۸۸) قانون برنامه ششم مؤید این برداشت است.

۱. ماده (۲۶) - حقوق اجتماعی موضوع این قانون به شرح زیر است:

- الف) داوطلب شدن در انتخابات ریاست جمهوری، مجلس خبرگان رهبری، مجلس شورای اسلامی و شوراهای اسلامی شهر و روستا
- ب) عضویت در شورای نگهبان، مجمع تشخیص مصلحت نظام یا هیأت دولت و تصدی معاونت رییس جمهور
- پ) تصدی ریاست قوه قضاییه، دادستانی کل کشور، ریاست دیوان عالی کشور و ریاست دیوان عدالت اداری
- ت) انتخاب شدن یا عضویت در انجمن‌ها، شوراهای، احزاب و جمعیت‌ها به موجب قانون یا با رأی مردم
- ث) عضویت در هیأت‌های منصفه و امناء و شوراهای حل اختلاف
- ج) اشتغال به عنوان مدیر مسئول یا سردبیر رسانه‌های گروهی
- چ) استخدام و یا اشتغال در کلیه دستگاه‌های حکومتی اعم از قوای سه‌گانه و سازمان‌ها و شرکت‌های وابسته به آنها، صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران، نیروهای مسلح و سایر نهادهای تحت نظر رهبری، شهرداری‌ها و مؤسسات مأمور به خدمات عمومی و دستگاه‌های مستلزم تصریح یا ذکر نام برای شمول قانون بر آنها
- ح) اشتغال به عنوان وکیل دادگستری و تصدی دفاتر ثبت اسناد رسمی و ازدواج و طلاق و دفتریاری
- خ) انتخاب شدن به سمت قیم، امین، متولی، ناظر یا متصدی موقوفات عام
- د) انتخاب شدن به سمت داور یا کارشناسی در مراجع رسمی
- ذ) استفاده از نشان‌های دولتی و عناوین افتخاری
- ر) تأسیس، اداره یا عضویت در هیأت مدیره شرکت‌های دولتی، تعاونی و خصوصی یا ثبت نام تجارتي یا مؤسسه آموزشی، پژوهشی، فرهنگی و علمی.

همچنین در بند «الف» ماده (۸۹) و بندهای «الف» و «پ» ماده (۹۰) قانون برنامه ششم بر مزایای مالی، آموزشی و استخدامی برای رزمندگان با حداقل شش ماه حضور داوطلبانه در جبهه تصریح شده است که پیش‌تر و بر اساس تبصره بند «و» ماده (۱) قانون جامع خدمات‌رسانی به ایثارگران، شامل رزمندگان نمی‌شد.

در نتیجه منظور از حقوق و مزایای اجتماعی در جزء «۶» بند «ث» ماده (۸۸) قانون برنامه ششم همان حقوق اجتماعی موضوع ماده (۲۶) قانون مجازات اسلامی است. یکی از مصادیق این حقوق و مزایا که برای رزمندگان مزبور در قوانین به رسمیت شناخته نشده بود، بند «ر» ماده (۲۶) مزبور است که در ماده (۷۹) قانون نظام صنفی صرفاً برای «الف» جانباز، همسر جانباز، یکی از فرزندان جانباز متوفی و یکی از فرزندان جانباز از کارافتاده. ب) آزاده، همسر آزاده، یکی از فرزندان آزاده متوفی و یکی از فرزندان آزاده از کارافتاده. ج) کلیه اعضای خانواده شهدا اعم از همسر، فرزند، والدین، خواهر و برادر» مقرر کرده بود تا وزارت بازرگانی مکلف باشد نسبت به صدور پروانه کسب برای آنها در صورتی که دارای محل کسب ملکی یا اجاره‌ای باشند، اقدام کند.

۴. عنوان قانون تسهیلات استخدامی و اجتماعی جانبازان انقلاب اسلامی مصوب ۱۳۷۴ به صراحت بر متفاوت بودن دو اصطلاح «تسهیلات یا مزایای استخدامی» و «تسهیلات یا مزایای اجتماعی» دلالت دارد.

نتیجه‌گیری

عبارت «و برای رزمندگان با حداقل شش ماه حضور داوطلبانه در دفاع مقدس در حقوق و مزایای اجتماعی» که در ذیل جزء «۶» بند «ث» ماده (۸۸) قانون برنامه ششم آمده است، جهت بهره‌مندی رزمندگان با حداقل شش ماه حضور داوطلبانه در دفاع مقدس از حقوق و مزایای اجتماعی است که در قوانین جاری پیش از این، به استناد تبصره بند «و» ماده (۱) قانون جامع خدمات‌رسانی به ایثارگران، شامل رزمندگان نمی‌شد و اطلاق مصوبه حاضر مبنی بر اینکه مزایای اجتماعی شامل مزایای مالی و استخدامی هم بشود، با مفهوم قانونی از الفاظ مزبور مغایرت دارد.

در نتیجه، مصوبه حاضر ماهیت تفسیری نداشته و مغایر با بند «۱» نظریه تفسیری شماره ۷۶/۲۱/۵۸۳ مورخ ۱۳۷۶/۳/۱۰ شورای نگهبان^۱ و اصل هفتادوسه قانون اساسی به نظر می‌رسد. بر این اساس، مصوبه حاضر منجر به افزایش هزینه‌های عمومی نیز می‌شود که نظر به عدم تعیین محل تأمین آن، مغایر با اصل هفتادوپنج قانون اساسی است.

۱. «۱- مقصود از تفسیر بیان مراد مقنن است بنابراین تزییق و توسعه قانون در مواردی که رفع ابهام قانون نیست، تفسیر تلقی نمی‌شود.»